

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks, in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd. Aan de geabonneerden in de Nederlandsche Overzeesche Bezittingen, wordt de Jaargang, uit hoofde van de 40 pCt. rabat voor transport-, assurantie- en commissie-gelden, tegen de betaling van f 8,50 afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden *vrachtfrij* aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den Directeur, den 1sten luitenant VAN RIJNEVELD, van de rijdende artillerie, te Breda, met het opschrift: *voor den Militairen Spectator*.

BEANTWOORDING DER VRAAG,

WAT IS VAN DE OUDE ARMEE GEWORDEN?

Onder den naam van *oude armee*, werd in de laatste jaren der vorige en de eerste der nu loopende eeuw, algemeen verstaan, het leger der Vereenigde Nederlanden dat vóór het jaar 1795 bestond.

Hetzelve was op den 1sten Januarij 1795 zamengesteld als volgt:

INFANTERIE.

Regimenten infanterie.

Hollandsche gardes.	De Thouars.
Oranje Gelderland.	Hessen-Darmstadt.
» Vriesland.	De Petit.
» Staden Landeen Drenthe	Von Münster.
» Nassau, 1e regiment.	Van Plettenberg.
» Nassau, 2e »	Van Wartensleben.
Erfsprins van Oranje.	Douglas (mariniers).
De Schepper.	Von Geusau.
Van Maneil.	Westerloo (mariniers).
Van Dopff.	Van Nijvenheim.
Von Wilcke.	Stuart.
Des Villates.	Bentinck.
Van Welderen.	Vorst van Waldeck, 1e regim.
De Bons.	Vorst van Waldeck, 2e »
Bocs de la Calmette.	Markgraaf van Baden.
Van Randwijk.	Saxen-Gotha.
Van Brakell.	Nassau Usingen (Walen).
Bedaulx.	

Afzonderlyke bataillons infanterie.

Vorst van Waldeck, 3de bataill. De Perez, 3de bataillon (Walen).

Ligte infanterie.

Het regiment van Bylandt. Het korps van Matthieu.

Zwitserse regimenten infanterie.

Garde Zwitsers.	Stokar de Neuforn.
Schmid (Grisons).	Hirzel.
May.	De Gumoëns.

Wijders bevond zich nog in dienst van den Staat:

Eene brigade Mecklenburgsche troepen, bestaande uit een bataillon grenadiers en twee bataillons muskettiers van vier kompagnien. Gelijkelijk met deze troepen, waren in 1787 in dienst genomen eene sterke brigade Brunswijksche troepen en eene brigade Anspachsche troepen, welke naderhand zijn geworden koninklijke Pruissische troepen; doch deze waren reeds op den 1sten Januarij 1795 niet meer in soldij van den Staat. Wijders

Het korps van *Béon*, Fransche emigranten, bestaande uit 2 kompagnien jagers, 4 kompagnien ligte infanterie en 2 kompagnien ligte kavallerie.

Het korps van *Damas*, ook Fransche emigranten, en zamengesteld als het vorige.

Andere vreemde troepen zijn in het jaar 1794, en alzoo korten tijd, in soldij van den Staat geweest, als een gedeelte van het korps van den prins van *Rohan*, het vrijkorps van den graaf van *Luningen*, enz.

In vasteplaatsdienst bestond eene kompagnie Vriessche gardes te Leeuwarden, eene kompagnie Groningsche gardes te Groningen, twee kompagnien te Amsterdam, vijf kompagnien invaliden (doch in bijzondere dienst van de provincie Holland) in garnizoen te Delft, Woudrichem, Naarden, de Klundert en het fort Loevestein. Voorts bestond nog eene kompagnie stads-soldaten te Leijden, voor de politie der hoogeschool aldaar.

KAVALLERIE.

Een eskadron gardes du corps.

Regimenten kavallerie.

Hollandsche gardes te paard.	Van Bentinck.
Oranje Vriesland en karabiniers	Hessen-Philipstall.
van Zijne Hoogheid.	Van der Duijn.
Tuyl van Serooskerken.	Hoeufft van Oijen.

Regimenten dragonders.

Garde dragonders.	Van Bylandt.
Hessen-Kassel.	

Hussaren.

Het regiment van Heeckeren. Het korps roode hussaren van Timmermans.

Artillerie.

Het korps artillerie bestond vooreerst uit een regiment artillerie te voet van vijf bataillons, ieder bataillon van vijf kompagnien, en ten andere uit twee brigaden rijdende artillerie, iedere brigade van twee kompagnien. Er bestond wijders eene kompagnie pontonniers.

Genie.

Het korps mineurs en sappeurs, waarvan chef was de directeur-generaal van het korps ingenieurs, bestond uit vier kompagnien.

Het korps ingenieurs bestond in het jaar 1794 uit 1 generaal-majoor directeur-generaal, 3 kolonel-directeurs, 4 luitenant-kolonel-directeurs, 10 majoor-ingenieurs, 21 kapitein-ingenieurs, 26 luitenant-ingenieurs en 27 extraordinaire ingenieurs; hetzelfde was verdeeld in zeven departementen, als: 1°. van de boven-Maas; 2°. van Staats-Vlaanderen; 3°. van Staats-Brabant langs de Schelde; 4°. van de Neder-Maas; 5°. van den Neder-Rijn en IJssel; 6°. van de Waal tot aan de Zuiderzee; 7°. van de Wedde en West-Woldingerland.

Aangezien de regimenten infanterie en kavallerie, met uitzondering der lijf-regimenten, de namen van hunne kolonels droegen, en derhalve, als zijnde aan gestadige naamsverwisseling onderhevig geweest, welligt eenige derzelve, onder hunne laatst gevoerde namen weinig bekend zijn, zoo zal het niet ondienstig wezen de geschiedenis der oude armee eenigzins hooger op te halen.

Zoodra was de vrede van Aken (18 October 1748) niet gesloten, die een einde maakte aan den oorlog waartoe de Oostenrijksche erf-opvolging had aanleiding gegeven, of eene vermindering der landmagt moest weder plaats hebben. De schrandere vorst *Willem IV* overleefde de volbrenging niet van *deese verdrietige zaak*, zoo als men in de inleiding der resolutie van *Hunne Hoog Mogenden* van den 22sten December 1731 leest; het was slechts onder het bewind van Zijne Koninklijke weduwe, *Prinses Anne*, dat in het volgende jaar eene nieuwe samenstelling van het leger werd vastgesteld, van welk tijdstip af dan ook het volgend tabellarische geschiedverhaal aanvang neemt.

NOMMER DER KORPSEN.	NAMEN OP DEN 1 ^{en} JANUARIJ 1795.		IN 1752 ZAMEN- GESTELD GEWEEST UIT DE REGIMENTEN	NA 1752 GENAAMD GEWEEST:
			INFANTERIE.	
"	Hollandsche gardes.	Hetzelfde.		Dit regiment veranderde niet van naam.
"	Oranje Gelderland.	Hetzelfde en Broekhuizen.		Idem.
"	Oranje Vriesland.	Hetzelfde.		Idem.
"	Oranje Stad en Lande	Oranje Stad en Lande en Oranje Drenthe.		Idem.
"	Oranje-Nassau (1e regiment).	1e en 2e bataillon Oranje-Nassau.		Idem.
"	Oranje-Nassau (2e regiment).	3e Bataillon Oranje-Nassau en markgraaf van Baden-Durlach.		Idem.
"	Erfprins van Oranje.	In het jaar 1768 opgerigt als 5e regiment Oranje-Nassau.		Oranje-Nassau (3de regiment), tot dat in het jaar 1787 Z. D. H. de toenmalige Erfprins van Oranje hetzelfde bekam.
1	De Schepper.	Glinstra en Aylva.		Aylva, Burmania, Prins Willem George Frederik van Oranje, de Schepper.
2	Van Maneil.	Veltman en Lewe.		Lewe, van Maneil.
3	Van Dopff.	Du Vergé en Evertsen.		Evertsen, Bentinck, van Dopff.
4	Von Wilcke.	D'Envie en Deutz.		Jaçot, Zouteland, Kretschmar, Meuser, Heijde, Patot, d'Envie, von Wilcke.
5	Des Villates.	Des Villates en Prins van Holstein-Gottrop		Prins van Holstein Gottrop, Pollardy, Des Villates.
6	Van Welderen.	Van Brakell en van Rantwijk.		Van Rantwijk, van Welderen.
7	De Bons.	Kinschot en La Rivière.		Kinschot, Cronstrom, Freyberg, van Oijen, van Hardenbroek, de Bons.
8	Bosc de la Calmette.	Pretorius en Lely.		Pretorius, Onderwater, Bosc de la Calmette.

9	Van Randwijk.	Saxen-Hilbourghausen en van Rechteren	Van Rechteren, Sommerlatte, van Randwijk.	23	Stuart.	Gedeelten van Holkett en Drumlanry, toenmaals Schotten, des Ecosais.	Holkett, Villegas, Stewart, Stuart.
10	Van Brakell.	Van Swanenberg en Prins van Stolberg.	Prins van Stolberg, de Brauw, van Raders, van Brakell.	24	Bentinck.	Steward en een gedeelte van Holkett, toenmaals Schotten.	Holkett, Gordon, Dundas, Bentinck.
11	Van Bylandt (ligte troepen).	Guy en Maleprade.	Guy, Maleprade, Leusden, Graaf van Efferen, Graaf van Dam, Graaf van Bylandt.	"	Vorst van Waldeck (1e regiment).	Vorst van Waldeck (1e en 2e bataillon).	Veranderdeniet van naam.
12	Bedaulx.	Lintman en Thierry.	Lintman, van Bylandt, Bedaulx.	"	Vorst van Waldeck (2e regiment).	Vorst van Waldeck, 5e bat., hetwelk na den vrede van Aken op halve soldij naar het Waldecksche was terug gekeerd, doch in 1767 opgeroepen en met een 4e bataillon vermeerderd.	Idem.
13	De Thouars.	Burmania en Prins van Baden-Durlach.	Prins van Baden, Durlach, Burmania, Prins van Baden, van Quadt, De Thouars.	"	Vorst van Waldeck (5de bataillon).	"	Idem.
14	Hessen-Darmstadt.	Prins van Baden-Baden, 2 kompagn. Oranje Gelderland, 3 kompagn. Oranje Vriesland, 1 komp. Oranje Stad en Lande	Prins van Baden-Baden, Prins van Nassau-Usingen, idem, Prins G. van Hessen-Darmstadt, Prins C. L. van Hessen-Darmstadt.	"	Vorst van Waldeck (5de bataillon).	"	Dit bataillon werd in 1784 in dienst der Vereenigde Nederlanden genomen, voorts op halve soldij naar het Waldecksche terug gekeerd en in 1793 wederopgeroepen.
15	De Petit.	Van Leiden en Holsten.	Van Leiden, Holsten, Hertell, Suljard de Leeftlael, Maillebois, De Petit.	"	Markgr. van Baden.	"	Te voren het 2de bataillon van het 2de regiment Oranje-Nassau, doch in 1794, met inlijving van een gedeelte van het regim. n°. 11, en aanwerving, tot een afzonderlijk regiment gevormd. Verdere bijzonderheden omtrent die zamenstelling vindt men in de resolutie van Hunne Hoog Mogenden van den 7den September 1792.
16	Von Münster.	Croyé en Bekker.	Croyé, Ruisch, De Casembroot, Godin, von Münster.	"	Markgr. van Baden.	"	
17	Van Plettenberg.	Rumpf en Aconius.	Rumpf, Aconius, de Nostitz, van Plettenberg.	"	Markgr. van Baden.	"	
18	Van Wartensleben.	Hertog van Brunswijk en Villegas.	Hertog van Brunswijk, Villegas, Somseldijk, van Pabst, Graaf A. van Wartensleben, Graaf C. van Wartensleben.	"	Markgr. van Baden.	"	
19	Douglas (mariniers).	"	De Salve (opgericht in 1765), Douglas.	"	Saxen-Gotha.	Een bataillon van 10 kompagnien, doch in 1764 vermeerderd met 4 kompagnien en gevormd tot een regiment van 2 bataillons.	Prins Willem van Saxen-Gotha, prins Frederik van Saxen-Gotha.
20	Von Geusau.	Van den Clooster en Prins van Beveren.	Van den Clooster, Prins C. van Nassau-Weilburg, Prins W. L.-C. van idem, Erfprins van idem, Prins van Baden, von Geusau.	"	Nassau-Usingen (regiment Walen van 5 bataill. tot in 1793).	Lillers, Smissaert, Grenier, De Bellegarde, Prins van Nassau-Usingen.	
21	Westerloo (mariniers).	"	Fourgeoud (opgericht in 1772), Bentinck, Rijngraaf van Salm, Westerloo.	"	Nassau-Usingen (regiment Walen van 5 bataill. tot in 1793).	Lillers, Smissaert, Grenier, De Bellegarde, Prins van Nassau-Usingen.	In 1793 afgescheiden van het regiment Walen, in afwachting dat daarvan door aanwerving van een tweede bataillon een regiment zou worden gevormd.
22	Van Nijvenheim.	Majoribanks en een gedeelte van Holkett, toenmaals Schotten, doch in 1782 genationaliseerd, gelijk ook de volgende.	Majoribanks, Mackay, Houstoun, van Nijvenheim.	"	De Perez (bataillon Waalsche grenad.)	"	

KAVALLERIE.

Gardes te paard.	Hetzelfde.	Dit regiment veranderde niet van naam.
Garde-dragonders.	Hetzelfde.	Idem.
Oranje Vrieslanden karabiniers van Zijne Hoogheid, of Oranje-karabiniers.	Oranje Vrieslanden Hoeufft van Oijen (karabiniers).	Idem.
Tuyll van Serooskerken.	Cannenburg en van Eik.	Van Eik, van Tuyll van Serooskerken.
Van Bentinck.	Graaf van Nassau en Nassau la Leck.	Graaf van Nassau, Beverweerd, van der Beke, Stavenisse, Pous, van Bentinck.
Hessen-Philipstall.	Prins van Birkenfeld en Heijenoort.	Heijenoort, Famars, Landgraaf van Hessen-Philipstall.
Van der Duijn.	Hessen-Philipstall en Buijs.	Buijs, van Stöcken, van der Duijn van 's Gravemoer, van der Duijn.
Hoeufft van Oijen.	Hop en van Rechten.	Hop, van Rechten, van der Hoop, Hoeufft van Oijen.
Van Bylandt, (Waal-sche dragonders).	Trips en twee kompagnien van Dittfourth.	Trips, van Bylandt.
Hessen-Kassel (dragonders).	Massau, en drie kompagnien van Dittfourth.	Massau, Dittfourth, Prins van Hessen-Kassel.
Van Heeckeren (hussaren).	"	In 1793 gevormd van de in bijzondere dienst der provincie Holland aangehouden hussar. van het legioen van Salm.
Timmermans (hussaren, 4 kompagn.)	"	Opgerigt in 1794.

ARTILLERIE.

In het begin der achttiende eeuw bestond het korps artillerie, na den successie-oorlog, slechts uit acht kompagnien. Vervolgens werd hetzelfde gebragt op 4 bataillons, ieder van 3 kompagnien, en in 1793 vermeerderd met nog een zoodanig bataillon en 2 brigaden rijdende artillerie, iedere brigade van 2 kompagnien.

De chefs van het korps artillerie zijn van het eerstgemelde tijdstip af geweest: *van IJssel, van Verschuur, Glabbeck, Creutznach, J. A. Marsfeldt, J. F. Marsfeldt, Du Pont, Paravicini di Capelli* en Z. D. H. de Heer Generaal en Grootmeester der Artillerie *Prins Frederik van Oranje*.

GENIE.

Directeur-generaals van de fortificatiën zijn van het jaar 1688

tot het jaar 1793 geweest: *Du Puy heer van Cambon, Du Puy de Lepinasse, Menno baron van Coehoorn, Le Vasseur de Roques, Hertell, Du Moulin, de Veye*.

Alvorens verder te gaan, zal ongetwijfeld eene algemeene opgaaf der toenmalige samenstelling en sterkte van de onderscheidene korpsen hare plaats hier vinden.

Een regiment infanterie bestond uit twee bataillons, ieder bataillon uit 1 kompagnie grenadiers en 6 kompagnien muskettiers. Eene kompagnie muskettiers, volgens de samenstelling van 7 September 1792, die weinig verschilde met die van 2 Maart 1752, was sterk, met de *prima plana* (1), 52 hoofden, te weten: 1 kapitein, 1 luitenant, 1 vaandrig of sous-luitenant, 3 sergeanten, 4 korporaa's, 2 tamboers, 40 gemeenen. De kompagnien grenadiers waren 37 hoofden sterk, omdat daarbij 1 kapitein-kommandant en 4 gemeenen meer dan bij de muskettier-kompagnien waren. De staf bestond uit 10 hoofden, te weten: 1 kolonel, 2 luitenant-kolonels, 2 majoors, 2 adjudanten, 2 chirurgyn-majoors en 1 tamboer-majoor, doch vermits de vijf hoofd-officiëren tevens kapiteins van kompagnien waren, zoo moet voor den staf slechts 5 hoofden gebragt worden, en alsdan kan men uitrekenen dat een regiment infanterie sterk was 743 hoofden.

Bij het regiment Hollandsche gardes waren de grenadier-kompagnien sterk 74 en de muskettier-kompagnien 67 hoofden. Bij de Zwitsersche regimenten waren de kompagnien nog sterker, doch niet van gelijke sterkte bij alle regimenten, en voorts bestonden de bataillons slechts uit zes kompagnien, terwijl er geene afzonderlijke kompagnien grenadiers waren, maar bij iedere kompagnie zich een zeker getal grenadiers bevond, zoo als ook oudtijds bij de Nationale, Duitsche, Schotsche en Waalsche infanterie, het vijfde gedeelte van iedere kompagnie uit grenadiers bestond, tot dat in het jaar 1749 het samenstellen van afzonderlijke kompagnien grenadiers werd bevolen (2).

(1) Hetgeen men toenmaals *prima plana* noemde, wordt thans genaamd *kader*. Het eerste was latijn, het tweede is verbasterd Fransch. In de dekreten van 1807 is somwijlen geschreven *de ramen*. Het is hier de plaats niet om te onderzoeken, of er geen echt Hollandsch woord bestaat om het bedoelde aan te duiden.

Noot van den Schrijver.

(2) Het verdient allezins opmerking, dat volgens de artikelen rakende het formeren van kompagnien grenadiers, van den 7den Junij 1749, volstrekt geene lange mannen tot grenadiers mogten getrokken worden, maar *robuste*, welgemaakte soldaten van een middelmatig *postuur*, niet boven de vijf voet en vijf duim Rijnlandsche maat, noch onder de vijf voet vier duim.

Van die bepaling is echter in volgende jaren langs hoe meer afgeweken, en volgens eene order van den 16den November

Een regiment kavallerie, zoo wel gardes als andere troepen, was slechts sterk 341 hoofden en 382 paarden, verdeeld in 4 eskadrons, ieder eskadron van 2 kompagnien, iedere van welke bestond uit 1 ritmeester, 1 eersten luitenant, 1 tweeden luitenant (kornet of vaandrig) 2 wachtmeesters, 4 korporaals, 1 trompetter en 52 gemeenen, terwijl de kleine staf bestond uit vijf hoofden, te weten: 1 adjudant, 1 chirurgijn-majoor, 1 pikeur, 1 pauker en 1 paardenmeester op wachtmeesters-gage.

De kompagnien artillerie te voet waren sterk 156 hoofden, te weten: 1 kapitein, 1 kapitein-kommandant, 2 ordinaris meester-vuurwerkers, 5 onder-luitenants, 1 eerste bombardier, 9 bombardiers, 10 korporaals, 100 kanonniërs, 2 tamboers, 4 timmerlieden, 1 smid, 1 wielmaker en 1 frater.

De sollicitours zijn in de sterkte niet begrepen, hoezeer bij iedere kompagnie, zonder onderscheid van wapen, één op de monsterrollen werd gevoerd.

In het laatst van het jaar 1784, toen een oorlog met den keizer *Josephus II* te duchten was, werden de kompagnien grenadiers vermeerderd met 1 sergeant en 12 grenadiers, de kompagnien muskettiers met 1 sergeant, 1 tamboer en 9 muskettiers, en de kompagnien kavallerie met 15 ruiters. Na het sluiten van het traktaat van Fontainebleau (8 November 1785) werd die vermeerdering weder afgedankt, met uitzondering dat bij iedere kompagnie muskettiers 2 tamboers werden aangehouden, terwijl er te voren maar een bij eene zoodanige kompagnie bestond; bij iedere kompagnie grenadiers waren reeds sedert de oprigting derzelve 2 tamboers.

In het begin van het jaar 1795 werd het leger, bij het ontstaan van den Franschen omwentelings-oorlog, weder vermeerderd, als volgt: iedere kompagnie grenadiers werd vermeerderd met 1 kapitein des armes (thans genaamd fourier) en 16 man, iedere kompagnie muskettiers insgelijks met 1 kapitein des armes en 14 man; wijders werden er bij ieder regiment aangesteld vijf muzikanten, en bij iedere kompagnie grenadiers één pijper, zoo dat maar twee pijpers bij een regiment waren. Deze vermeerdering was bij het regiment Hollandsche gardes minder en bij de Zwitsersche regimenten veel aanmerkelijker. Iedere kompagnie kavallerie werd vermeerderd met 1 kwartiermeester, 1 gefreite korporaal en 16 ruiters. De artillerie werd zoodanig vermeerderd als reeds is vermeld.

Door deze vermeerdering werd iedere grenadier-kompagnie bij de ordinaris regimenten infanterie sterk 74 hoofden, en

1771, waarbij het trekken van grenadiers uit de muskettier-kompagnien, als gevende aanleiding tot groote oneenigheden tusschen de kapiteins, werd verboden, moesten de grenadiers ten minste 5 voet 5 duim lang wezen, doch niet langer dan ten hoogste 5 voet 10 duim.

Noot van den Schrijver.

iedere muskettier-kompagnie 67 hoofden, en alzoo de 12 muskettier-kompagnien van een regiment te zamen 804 hoofden. Uit deze twaalf kompagnien werd bij ieder regiment, dat bestemd was om te velde te trekken, een veld-bataillon gevormd, van 8 kompagnien of pelotons, van zoodanige sterkte dat slechts een zwak depôt achter bleef.

Van de grenadier-kompagnien der Nationale, Duitsche en Waalsche regimenten werden bijzondere grenadier-bataillons gevormd, welke gekommandeerd en zamengesteld zijn geweest als volgt:

Kommandanten.

Luitenant-kolonel <i>van Plettenberg.</i>	2	2 kompagnien van Bedaulx.
	2	» van Welderen.
	2	» van Nijvenheim.
	2	» de Schepper.
Kolonel <i>van Buseck.</i>	2	» Nassau Usingen.
	2	» van Dopff.
	2	» van Brakell.
	2	» De Thours.
Luit.-kol. <i>van Tengnagell</i> , en na het sneuvelen van denzelfden op den 15 ^{en} September 1795, de luit.-kol. prins <i>van Reuss en Plauen.</i>	2	» van Baden.
	2	» van Wartensleben.
	2	» Bosc de la Calmette.
	2	» Westerloo.
Luitenant-kolonel <i>van Breydenbach.</i>	2	» Oranje Gelderland.
	2	» Oranje Vriesland.
	2	» Oranje Stad en Lande.
	2	» van Plettenberg.
Kolonel <i>van Raesfeldt.</i>	2	» Douglas.
	2	» van Maneil.
	2	» Bentinck.
	2	» Des Villates.
Kolonel <i>de Larray.</i>	2	» Oranje-Nassau n ^o . 1.
	1 kompagnie	Oranje-Nassau n ^o . 2.
	2 kompagnien	Erfsprins van Oranje.
	1 kompagnie	Markgraaf van Baden.
Luit.-kol. <i>van Rechteren.</i>	2	2 kompagnien Stuart.
	2	» Von Münster.
	2	» De Bons.
Luit.-kol. <i>van Hohenlohe.</i>	2	» De Petit.
	2	» Saxon-Gotha.
	2	» von Willeke.
Luitenant-kolonel <i>von Zillhardt.</i>	2	» van Randwijk.
	2	» Waldeck, 1 ^e regiment.
	2	» Waldeck, 2 ^e »
	2	» Hessen-Darmstadt.

Zoodanig was het leger der Vereenigde Nederlanden, hetwelk in het laatste van het jaar 1792 en in de veldtogten der jaren 1793 en 1794 Neêrlands ouden krijgsroem menigwerf gestand deed.

In het begin van het jaar 1794 bevonden de legers der bondgenooten zich op den weg om in het hart van Frankrijk te dringen, doch de wisselvalligheden der oorlogs-uitkomsten, stuitten niet alleen hunnen voortgang, maar noodzaakten dezelve in het laatste van datzelfde jaar over den Rijn en de Maas terug te trekken. De buitengemeen strenge koude in den win-

ter van 1794 op 1795 verdelgde onze natuurlijke verdedigingsmiddelen; de breede vlooden die de Zuidelijke grenzen van Oud-Nederland dekken, werden in vast land veranderd. Vergeefs waren de pogingen des vijands geweest om die vlooden over te trekken zoo lang zij vloeibaar waren; hun aanval op den 12den December mislukte, inzonderheid bij het fort St. Andries, dermate, dat de afgevaardigden der Fransche conventie, den generaal *Moreau*, die, gedurende eene ziekte van den generaal en chef *Pichegru*, het bevel over het Fransche leger van het Noorden voerde, eindelijk toestonden om het leger de winter-kwartieren te doen betrekken. Weinige dagen daarna vroom het geweldig, en nu werd weder besloten de vijandelijkheden voort te zetten. Alle wateren vast bevroren zijnde, gelukte het den vijand door deszelfs overmagt den 27sten December de Waal over te trekken. Den 12den Januarij 1793, terwijl nog maar een gedeelte van het Fransche leger zich aan deze zijde der rivieren bevond, hield onverwachts de vorst op en veranderde in sterken dooi. De toestand des vijands was netelig, zijne bezorgdheid evenaarde onze hoop, doch in het boek des noodlots stond anders geschreven, twee dagen later vroom het wederom sterker dan te voren, en Oud-Nederland werd overweldigd. De Fransche omwentelings-geest vernietigde de oude staats-instellingen, en het nieuw opgeworpen bestuur kocht voor het land, hetwelk den naam van Bataafsche republiek bekwaam, een schijnbeeld van zelfstandigheid voor honderd millioenen guldens, met de verplichting tevens om 23,000 man Fransche troepen te betalen en te verzorgen.

Het overschot van het leger der Vereenigde Nederlanden kwam, bij besluit der nieuwe staten-generaal van den 8 Julij 1793, of het zoogenaamde plan van organisatie, eene nieuwe samenstelling. De gardes, zoo te voet als te paard, werden geheel opgeheven, met uitzondering van de kompagnien Vriesche en Groningsche gardes, die nog eenige jaren bestaan hebben. De Zwitsers keerden naar hun land terug, het regiment Saxen-Gotha, benevens de twee regimenten en het 3de bataillon Waldeck bleven op hun zelven in dienst der Bataafsche republiek, terwijl van de Nationale, Waalsche en Duitsche troepen, die niet in gecapituleerde dienst waren, een nieuw leger werd gevormd, bestaande uit:

Zeven halve brigaden infanterie.

Vier bataillons jagers.

Vier regimenten kavallerie, waarvan twee zware kavallerie, een dragonder en een hussaren.

Vier bataillons artillerie.

Twee kompagnien rijdende artillerie.

Eene kompagnie pontonniers, en

Twee kompagnien mineurs en sappeurs.

De oude korpsen werden ingelijfd als volgt:

INFANTERIE.

Oranje Gelderland	bij het	2 bataillon der 4e halve brigade.
Oranje Vriesland	» 3	» 4e » » »
Oranje Stad en Lande	» 2 en 3	» 6e » » »
Oranje-Nassau n°. 1	» 2	» 1e » » »
Oranje-Nassau n°. 2	» 1	» 2e » » »
Erfrprins van Oranje	» 3	» 5e » » »
De Schepper	» 1	» 4e » » »
Van Maneil	» 2	» 5e » » »
Van Dopff	» 2	» 3e » » »
Von Wilcke	» 1	» 5e » » »
Des Villates	» 1 en 2	» 1e » » »
Van Welderen	» 3	» 3e » » »
De Bons	» 2	» 8e » » »
Bosc de la Calmette	» 1	» 2e » » »
Van Randwijk	» 3	» 2e » » »
Van Brakell	» 1	» 1e » » »
Bedaulx	» 1	» 6e » » »
De Thouars	» 2	» 4e » » »
Hessen-Darmstadt	» 1	» 5e » » »
De Petit	» 3	» 4e » » »
Van Plettenberg	» 2 en 3	» 1 een 2e » » »
Von Wartensleben	» 3	» 1e » » »
Douglas	» 1	» 4e » » »
Von Geusau	» 1	» 5e » » »
Westerloo	» 2 en 3	» 3e » » »
Stuart	» 3	» 6e » » »
Bentinck	» 2	» 6e » » »
Markgraaf van Baden	» 2	» 2e » » »
Nassau Usingen	» 1	» 6e » » »

Von Münster, Van Nijvenheim en De Perez, strekten tot samenstelling der 7de halve brigade.

Van Bylandt ligte troepen, werd ingelijfd bij de vier bataillons jagers.

KAVALLERIE.

Het 1ste regiment werd zamengesteld uit de regimenten kavallerie Bentinck, Hessen-Philipstall en van der Duijn.

Het 2de regiment uit de regimenten Oranje Vriesland en karabiniers, Tuyll van Serooskerken en Hoeufft van Oijen.

Het regiment dragonders uit de regimenten dragonders van Bylandt en Hessen-Kassel.

Het regiment hussaren uit het regiment hussaren van Heeckeren.

ARTILLERIE.

Deze werd zamengesteld als volgt:

Het 1ste bataillon uit	1 kompagnie	van het oude 1e bataillon.
	2 kompagnien	» » 2e »
	2 »	» » 3e »
	1 kompagnie	» » 4e »

Het 2de bataillon uit	2	kompagnien van het oude 2e bataillon.		
	1	kompagnie	"	3e
	1	"	"	4e
Het 3de bataillon uit	2	kompagnien	"	3e
	1	kompagnie	"	1e
	1	"	"	3e
Het 4de bataillon uit	2	kompagnien	"	4e
	2	"	"	3e
	1	kompagnie	"	2e
	1	"	"	3e
	1	"	"	4e
	1	"	"	3e

De rijdende artillerie, de pontonniers en de mineurs en sappeurs, werden zamengesteld uit de oude korpsen van die wapenen.

Volgens het plan van organisatie van 8 Julij 1793, was de sterkte en samenstelling der korpsen als volgt:

Eene halve brigade infanterie bestond uit drie bataillons, ieder bataillon van negen kompagnien, waarvan een grenadiers en acht fuseliers, de sterkte was als volgt:

De staf eener halve brigade bestond uit: 1 kolonel, 1 adjudant-majoor-kapitein en 12 muzikanten, te zamen 14 hoofden. De staf van een bataillon uit: 1 luitenant-kolonel, 1 luitenant-kwartiermeester, 1 adjudant, 1 chirurgijn-majoor, 1 aide-chirurgijn, 2 chirurgijn-elèves, 1 tamboer-majoor, 1 meester-geveermaker, te zamen 9 hoofden. Eene kompagnie grenadiers of fuseliers uit 1 kapitein, 1 eersten luitenant, 1 tweeden luitenant, 1 sergeant-majoor, 3 sergeanten, 1 korporaal-fourier, 6 korporaals, 2 tamboers en 60 grenadiers of fuseliers, waaruit men berekenen kan dat eene halve brigade sterk was 2093 hoofden.

Een bataillon jagers bestond uit zes kompagnien, en was van de volgende sterkte:

De staf gelijk aan die van een bataillon infanterie van linie, uitgezonderd een staf-halvemaanblazer in plaats van een tamboer-majoor. Eene kompagnie was sterk 1 kapitein, 1 eerste luitenant, 1 tweede luitenant, 1 sergeant-majoor, 4 sergeanten, 1 korporaal-fourier, 8 korporaals, 1 halvemaanblazer, 2 waldhorenblazers en 80 jagers, te zamen 100 hoofden, zoo dat een bataillon jagers 609 hoofden sterk was.

Een regiment kavallerie, dragonders of hussaren, was zamengesteld uit vier eskadrons of acht kompagnien van de volgende sterkte:

De staf van het regiment: 1 kolonel, 2 luitenant-kolonels, 1 kwartiermeester, 1 chirurgijn-majoor, 1 tweeden chirurgijn, 2 élèves of fraters, 1 eersten en 1 tweeden adjudant, 1 eersten en 1 tweeden pikeur, 1 zadelmaker en 1 vaansmid, te zamen 14 hoofden en 11 paarden. Eene kompagnie: 1 ritmeester, 1 eersten luitenant, 1 tweeden luitenant, 1 opper-wachtmeester, 2 wachtmeesters, 1 korporaal-fourier, 3 korporaals, 64 rui-

ters en 1 trompetter, te zamen 77 hoofden en 80 paarden, zoo dat een regiment troepen te paard sterk was 630 hoofden en 631 paarden.

Het korps artillerie was zamengesteld uit vier bataillons artillerie te voet, ieder van zes kompagnien, en twee kompagnien rijdende artillerie; de sterkte was de volgende:

De staf van het korps: 1 kolonel chef, 1 adjudant kapitein, 1 schrijver tweeden luitenant, te zamen 3 hoofden. De staf van een bataillon: 1 luitenant-kolonel, 1 adjudant-luitenant, 1 kwartiermeester-luitenant, 1 tamboer-majoor, te zamen 4 hoofden. Eene kompagnie: 1 kapitein, 2 eerste luitnants, 2 onder-luitnants, 1 eersten bombardier, 7 bombardiers, 1 korporaal-fourier, 7 korporaals, 2 kadets-elèves, 70 kanonniers, 2 tamboers, 2 timmerlieden, 1 wielenmaker-kanonnier, 1 smid-kanonnier, 1 kompagnie's-chirurgijn, te zamen 100 hoofden, zoo dat ieder bataillon 604 hoofden sterk was.

Eene kompagnie rijdende artillerie bestond uit: 1 kapitein, 1 eersten luitenant, 2 onder-luitnants, 1 eersten wachtmeester, 6 wachtmeesters, 1 korporaal-fourier, 6 korporaals, 2 kadets-elèves, 64 kanonniers, 1 trompetter, 1 timmerman, 1 wielenmaker, 1 smid, te zamen 88 hoofden en 92 paarden; de kleine staf der twee kompagnien bestond uit: 1 adjudant, eersten luitenant, 1 onder-pikeur, onder-luitenant, 1 tweeden chirurgijn, 1 zadelmaker, 1 vaansmid, te zamen 3 hoofden en 1 paard voor den adjudant.

Van het korps mineurs en sappeurs bestond de staf uit 1 luitenant-kolonel, 1 luitenant-kwartiermeester, 1 adjudant onder-luitenant en 1 chirurgijn, te zamen 4 personen; eene kompagnie was zamengesteld uit 1 eersten kapitein, 1 tweeden kapitein, 1 eersten luitenant, 1 onder-luitenant, 1 eersten sergeant, 4 sergeanten, 1 korporaal-fourier, 6 korporaals, 40 mineurs en sappeurs, 1 tamboer, 10 metselaars, 4 steenhouders, 6 timmerlieden en 1 smid, te zamen 79 personen; zoo dat het korps, bestaande uit twee kompagnien en den staf, sterk was 162 hoofden.

De kompagnie pontonniers bestond uit 1 kapitein, 1 eersten luitenant, 1 onder-luitenant, 1 sergeant-majoor, 2 sergeanten, 1 fourier, 4 korporaals, 1 blikslager, 1 smid, 1 wielenmaker, 3 timmerlieden, 2 tamboers, 40 pontonniers en 1 chirurgijn, te zamen 60 hoofden.

Het korps ingenieurs was 72 hoofden sterk, te weten: 1 kolonel-directeur-generaal, 3 kolonel-directeurs, 2 luitenant-kolonel-directeurs, 6 luitenant-kolonel-ingenieurs, 20 kapiteins, 22 luitnants en 18 extraordinaris ingenieurs.

Het leger was alzoo sterk en zamengesteld als volgt:

Zeven halve brigaden infanterie van 2093 man	14631 man.
Vier bataillons jagers van 609	2436 "
De Duitsche infanterie van Waldeck en Saxen-Gotha	3606 "
Vier regimenten troepen te paard van 630	2320 "
De artillerie te voet	2419 "
De rijdende artillerie	181 "
De pontonniers	60 "
De mineurs en sappeurs	162 "
Het korps ingenieurs	72 "
De Amsterdamsche stads-soldaten	400 "
De kompagnie Vriesche garde	202 "
De kompagnie Groningsche garde	75 "

Te zamen . . . 26784 man.

Zoodanig bestond het leger gedurende vier jaren, tot dat hetzelfde in den zomer van het jaar 1799 vermeerderd werd, en bij dekreet van den 8sten Januarij 1800, de volgende nieuwe samenstelling en aanmerkelijke vermeerdering bekwam.

Infanterie.

Bij den staf eener halve brigade werd de post van kapitein-adjudant-majoor opgeheven; blijvende een zoodanige staf alzoo sterk 15 hoofden; de staf van een bataillon werd vermeerderd met 1 majoor en 1 meester zadelmaker, wordende alzoo sterk 11 hoofden; iedere kompagnie grenadiers werd vermeerderd met 1 sergeant, 2 korporaa's en 36 grenadiers, bekomende alzoo de sterkte van 113 hoofden; iedere kompagnie fuseliers werd vermeerderd met 1 sergeant, 2 korporaa's en 30 fuseliers, wordende alzoo 109 hoofden sterk, waaruit men berekenen kan dat ieder bataillon sterk was 998 hoofden, en eene halve brigade met haren staf 5007 hoofden.

Jagers.

De staf van een bataillon werd, gelijk die van een bataillon infanterie, gebragt op 11 hoofden, en iedere kompagnie, door de vermeerdering met 1 tweeden luitenant, 2 sergeanten, 4 korporaa's, 2 halvemaanblazers, 1 waldhorenblazer en 36 jagers, gebragt op de sterkte van 163 man, zoo dat een bataillon met deszelfs staf sterk was 1001 hoofden.

Kavallerie.

Deze behield hare vorige samenstelling, met uitzondering alleen dat de staf van een regiment vermeerderd werd met 1 staf-trompetter.

Artillerie te voet.

De staf van het korps en de staven der bataillons bleven hunne vorige samenstelling behouden, doch iedere kompagnie werd vermeerderd met 1 tweeden kapitein, 1 bombardier, 1 korporaal, 2 tamboers, 1 wielmaker, 1 smid en 38 kanonniërs, en alzoo gebragt op de sterkte van 163 hoofden, zoo dat ieder bataillon sterk was 994 hoofden, en het korps artillerie te voet met deszelfs staf 5979 hoofden.

Rydende artillerie.

De kleine staf werd op 7 hoofden gebragt, door bijvoeging van 1 kwartiermeester en 1 tweeden chirurgijn, en iedere kompagnie, door eene vermeerdering van 1 tweeden kapitein, 1 wachtmeester, 1 korporaal, 16 kanonniërs en 1 trompetter, gebragt op de sterkte van 108 hoofden, zoo dat de twee kompagnien met derzelver kleinen staf eene sterkte van 223 hoofden bewamen.

Pontonniers, mineurs en sappeurs.

Deze behielden hunne vorige sterkte en samenstelling.

Ingenieurs.

Dit korps werd vermeerderd met 1 luitenant-kolonel-directeur, 2 kapiteins, 2 luitenanten en 2 extraordinaris ingenieurs. Ingevolge van deze nieuwe samenstelling bestond het leger uit:

Zeven halve brigaden van 5007 man	21049 man.
Vier bataillons jagers van 1001	4004 "
De Duitsche infanterie van Waldeck en Saxen-Gotha	3606 "
Vier regimenten troepen te paard van 631	2324 "
De artillerie te voet	3979 "
De rijdende artillerie	223 "
De pontonniers	60 "
De mineurs en sappeurs	162 "
Het korps ingenieurs	79 "
Te zamen	36686 man.

In den herfst van het jaar 1803 werden de halve brigaden infanterie ontbonden, zoo dat ieder bataillon van n°. 1 tot 21 een afzonderlijk korps uitmaakte. De volgorde der bataillons werd behouden, zoo dat het 1ste bataillon der 1ste halve brigade n°. 1, en het 3de bataillon der 7de halve brigade n°. 21 bewam, wordende alzoo alleenlijk de staven der halve brigaden opgeheven.

Deze geheel ondoelmatige inrigting hield slechts anderhalf jaar stand; eene nieuwe vorming van het staats-bestuur, met een raadpensionaris aan het hoofd, werd door eene hervorming van het leger gevolgd, hetwelk weder aanmerkelijk werd verzwakt. Wij schrijven geene staatkundige geschiedenis, en zijn alzoo niet in het geval om de staatslist te vermelden, welke den Franschen keizer bewoog eene vermindering der landmagt te dulden.

Vooreerst werd eene garde van den raadpensionaris opgericht, waartoe de grenadier-kompagnien van vijf ingelijfd wordende bataillons, n°. 4, 6, 13, 18 en 20, gebezigd, en overigens het noodige getal manschappen en paarden uit alle de korpsen van het leger getrokken werden, bestaande deze garde uit den algemeenen staf, een bataillon grenadiers, twee kompagnien jagers, twee kompagnien ligte dragonders, eene kompagnie hussaren en eene kompagnie artillerie.

De algemeene staf bestond uit 1 kolonel, 1 adjudant-kapitein, 1 kwartiermeester-kapitein, 4 officieren van gezondheid van verschillende graden, 1 geweermaker en 18 muzikanten, te zamen 26 hoofden.

De staf van het bataillon grenadiers bestond uit 1 luitenant-kolonel, 1 majoor, 1 adjudant, 1 tamboer-majoor, te zamen 4 personen. Eene kompagnie was zamengesteld uit 1 kapitein, 1 eersten luitenant, 2 tweede luitnants, 1 sergeant-majoor, 4 sergeanten, 1 fourier, 8 korporaa's, 2 tamboers, 1 pijper en 79 grenadiers, te zamen 100 man, zoo dat het bataillon grenadiers sterk was met den staf 804 man.

De staf van het korps jagers was zamengesteld uit 1 majoor, 1 adjudant, 2 officieren van gezondheid en 1 staf-halvemaan-blazer, te zamen 5 hoofden. Eene kompagnie jagers had dezelfde samenstelling als eene kompagnie van het bataillon grenadiers, zoo dat de jagers van de garde met hunnen staf sterk waren 205 hoofden.

De staf van de garde te paard bestond uit 1 luitenant-kolonel, 1 adjudant, 1 kwartiermeester-luitenant, 5 officieren van gezondheid, 1 pikeur, 1 staf-trompetter, 1 vaansmid, te zamen 9 hoofden. Eene kompagnie ligte dragonders of hussaren had de volgende sterkte, als: 1 kapitein, 1 eersten luitenant, 2 tweede luitnants, 1 opper-wachtmeester, 2 wachtmeesters, 1 fourier, 5 korporaa's, 2 trompetters en 54 ligte dragonders of hussaren, te zamen 69 man, zoo dat de garde te paard 215 man sterk was.

De kompagnie artillerie bestond uit 1 kapitein, 1 tweeden kapitein, 2 eerste luitnants, 2 tweede luitnants, 1 bombardier-majoor, 8 bombardiers, 1 fourier, 8 korporaa's, 2 tamboers, 82 kanonniers, 5 werklieden, timmerman, wielenmaker en smid, 1 chirurgijn-elève, te zamen 112 hoofden.

Verzameling.

De algemeene staf 26 man.

Het bataillon grenadiers 804 "

Het korps jagers 205 "

De garde te paard 215 "

De kompagnie artillerie 112 "

Te zamen 1562 man. (1)

Van de 21 bataillons infanterie werden 8 regimenten ge-

(1) De raadpensionaris *Rutger Jan Schimmelpenninck* had geene lijfwacht noodig, de toegenegenheid zijner landgenooten strekte hem daartoe. Zijne kleine garde was nogtans, inzonderheid wat de officieren en onder-officieren betreft, een uitgelezen korps. De bejaarde militairen die bij dezelve gediend hebben, en daar zijn er nog vele onder de generaals en hoofd-officieren, herinneren zich gaarne aan dat tijdvak van hunne loopbaan.

Noot van den Schrijver.

vormd, ieder bestaande uit 2 veld-bataillons en 1 garnizoens-bataillon, ieder veld-bataillon bestaande uit 1 grenadier- en 4 fuselier-kompagnien, en het garnizoens-bataillon uit 4 kompagnien fuseliers. Het eerste regiment werd gevormd uit het 1ste en 8ste bataillon infanterie, het tweede regiment uit het 2de en 5de, het derde regiment uit het 6de en 7de, het vierde uit het 11de en 12de, het vijfde uit het 14de en 16de, het zesde uit het 15de en 17de, het zevende uit het 9de en 21ste en het achtste regiment uit het 10de en 19de bataillon infanterie. De vijf bataillons waarvan de grenadier-kompagnien, zoo als hiervoren is gemeld, naar de gardes overgingen, werden ingelijfd als volgt: het 4de bij het tweede regiment, het 6de bij het eerste, het 15de bij het vijfde, het 18de bij het zesde en het 20ste bij het 8ste regiment.

De sterkte en samenstelling der regimenten was als volgt:

Staf van een regiment: 1 kolonel, 1 adjudant-kapitein, 1 kwartiermeester-kapitein, 1 tamboer-majoor, 12 muzikanten, te zamen 16 hoofden.

Staf van een veld-bataillon: 1 luitenant-kolonel, 1 adjudant, 1 luitenant-kwartiermeester, 4 officieren van gezondheid en élèves, 1 bataillons-tamboer, 1 geweermaker, te zamen 9 hoofden.

Eene veld-kompagnie fuseliers: 1 kapitein, 1 eersten luitenant, 2 tweede luitnants, 1 sergeant-majoor, 4 sergeanten, 1 fourier, 8 korporaa's, 1 pijper, 2 tamboers en 88 fuseliers, te zamen 109 man. Bij de grenadier-kompagnien, die overigens dezelfde samenstelling als de fuselier-kompagnien hadden, waren maar 79 grenadiers, en alzoo te zamen 100 hoofden, zoo dat, in tegenstelling van hetgeen voormaals altoos plaats had gehad, de grenadier-kompagnien minder sterk dan de fuselier-kompagnien waren.

De staf van het garnizoens-bataillon: 1 majoor, 1 luitenant-kwartiermeester, 1 adjudant, 2 gezondheids-officieren, 1 bataillons-tamboer en 1 geweermaker, te zamen 7 personen.

Eene garnizoens-kompagnie: 1 kapitein, 1 eerste luitenant, 1 tweede luitenant, 1 sergeant-majoor, 2 sergeanten, 4 korporaa's, 1 tamboer en 40 fuseliers, te zamen 51 hoofden.

Een regiment infanterie was dus sterk:

De staf van het regiment 16 hoofden.

De twee veld-bataillons, ieder van 545 hoofden 1090 "

Het garnizoens-bataillon 211 "

Te zamen 1517 hoofden.

Van de vier regimenten troepen te paard, die sedert het jaar 1795 hadden bestaan, doch waarvan de twee regimenten zware kavallerie in het jaar 1805 de benaming van ligte dragonders hadden aangenomen, en die als zoodanig waren uitgerust geworden, werden nu drie regimenten gevormd, te weten: twee regimenten dragonders en een regiment hussaren. Strekkende

het opgeheven wordende regiment ligte dragonders tot het voltallig maken van het oude regiment dragonders en van het regiment hussaren. De staf van ieder regiment werd vermeerderd met 1 chirurgijn-elève, waarvan het getal derhalve op drie werd gebragt, en 1 geweermaker. Iedere kompagnie werd verminderd met 6 ruiters en vermeerderd met een trompetter, zoo dat de sterkte van een regiment bedroeg 576 hoofden met 368 paarden, zijnde alsnu bij iedere kompagnie 4 ruiters zonder paarden.

Van de vier bataillons artillerie te voet werd een regiment gevormd van drie bataillons, ieder bataillon bestaande op den ouden voet uit zes kompagnien; het oude 1ste bataillon werd bij de drie anderen ingelijfd; het oude 4de bataillon werd het 1ste, terwijl de 2de en 3de hunne nummers behielden. De staf van het regiment bestond uit 1 kolonel, chef en inspecteur-generaal der magazijnen, 1 luitenant-kolonel, eerste inspecteur der magazijnen, 1 majoor, chef van het bureau, en 2 schrijvers, wordende alzoo gebragt op 5 hoofden; er waren nogtans ook bij dien staf 1 kapitein en 1 luitenant-adjutant, doch deze werden uit de bataillons getrokken, waartoe zij bleven behooren, genietende slechts eene verhooging van traktement. De staf van ieder bataillon werd vermeerderd met 1 geweermaker, en alzoo ook op 5 hoofden gebragt. Iedere kompagnie werd daarentegen verminderd met 33 man, te weten: 2 tamboers, 1 timmerman, 1 wielenmaker, 1 smid en 48 kanonniers, blijvende alzoo sterk 112 hoofden, terwijl een bataillon met deszelfs staf sterk was 677 hoofden, en het regiment met den staf van hetzelfde 2036 hoofden.

De rijdende artillerie behield hare vorige sterkte en samenstelling, zijnde 225 hoofden en 227 paarden.

Er werd maar ééne kompagnie mineurs en sappeurs behouden, sterk 75 hoofden.

De kompagnie pontonniers bleef dezelfde, uitgezonderd eene vermeerdering van 1 sergeant, en eene vermindering van 1 korporaal en timmerman.

De sterkte van het leger was alzoo volgens het staats-besluit van 22 Junij 1805 als volgt:

De garde van den raadpensionaris	1562	hoofden	225	paarden.
8 regimenten infanterie	10356	"	"	"
2 regimenten ligte infanterie	2212	"	"	"
1 regiment artillerie	2036	"	"	"
2 kompagnien rijdende artillerie	225	"	227	"
1 kompagnie pontonniers	59	"	"	"
3 regimenten kavallerie	1779	"	1746	"
1 kompagnie mineurs en sappeurs	75	"	"	"
Totaal	18280	hoofden	2598	paard. (1)

(1) Meer bijzonderheden omtrent deze samenstelling, vindt

Hierbij moeten echter de vijf bataillons infanterie van Waldeck en het regiment infanterie Saxen-Gotha gevoegd worden, welke troepen afzonderlijk in dienst van den Staat bleven, en eerst in het volgende jaar bij de nationale infanterie ingelijfd zijn geworden.

Den 17den Junij 1806 kwam *Louis Bonaparte* als koning van Holland te 's Gravenhage aan. Reeds den 4den Julij daaraanvolgende verscheen een dekreet betreffende de samenstelling van de kavallerie, en den 18den dierzelfde maand een ander, omtrent de samenstelling van het leger in het algemeen, doch hetwelk in de bijzonderheden dermate onbepaald is, dat wij alleen zullen aanhalen, dat volgens hetzelfde het leger sterk was, de generale staf en het korps ingenieurs niet mede gerekend, 22075 man, waarvan 7112 man gardes, zoo dat omtrent een derde gedeelte van het leger uit de lijfwacht des konings bestond.

Daar de regimenten gardes bij ieder wapen n°. 1 moesten hebben, versprongen de nummers der overige regimenten. Het 1ste regiment infanterie werd alzoo het 2de, het 2de werd het 3de, enz. Bij de kavallerie had hetzelfde plaats.

Bij volgende dekreten van het jaar 1805, werd het 1ste regiment Waldeck ingelijfd bij het 2de regiment infanterie, het 2de regiment Waldeck bij het 3de regiment, het regiment Saxen-Gotha bij het 7de regiment. Van het 3de bataillon Waldeck werd de jager-kompagnie ingelijfd bij het 2de regiment jagers, en de fuselier-kompagnie bij het 3de regiment infanterie.

De gedeelten van korpsen bestemd geweest voor de koloniën die zich hier te lande bevonden, als het 22ste bataillon infanterie, gedeelten der 3de, 6de, 7de, 8ste en 9de bataillons jagers, de West-Indische artillerie en de depôts voor de troepen in de Oost- en West-Indiën, werden bij onderscheidene korpsen ingelijfd.

Een volgend dekreet van den 1sten Maart 1807 bepaalde meer stellig de samenstelling van het leger. De garde werd echter nog niet verminderd, blijvende bestaan, zoo als bij het dekreet van 18 Julij van het vorige jaar was bepaald, uit een regiment grenadiers van drie bataillons, sterk 3000 man, een regiment jagers van gelijke samenstelling en sterkte, een regiment kurassiers, doch slechts van twee eskadrons, te zamen sterk 414 man, een regiment hussaren van drie eskadrons, te zamen sterk 610 man, twee kompagnien rijdende artillerie en eene trein-kompagnie, waarvan de sterkte en samenstelling later

men in het *Recueil van Orders van den Lande*, uitgegeven in de jaren 1805 en 1806, door den toenmaligen kapitein bij de infanterie *J. H. Kesman*. In de volgende jaren 1806—1809, heeft een *Journal Militair* bestaan, doch daarin mogten geene dekreten omtrent de sterkte en samenstelling van het leger geplaatst worden.

is vastgesteld. Het overige gedeelte van het leger, bleef bestaan uit acht regimenten infanterie van linie en een regiment jagers, een regiment kurassiers, twee regimenten hussaren, een regiment artillerie te voet, twee kompagnien rijdende artillerie, een bataillon artillerie-trein en vier eskadrons gendarmerie.

De regimenten infanterie en het regiment jagers werden, volgens het gemelde dekreet van 1 Maart, gebragt op drie bataillons, ieder bataillon van negen kompagnien, waarvan eene grenadier of karabinier, eene voltigeur en zeven fuselier of jagers; de staf van een regiment bestond uit 24 hoofden, te weten: 1 kolonel, 1 groot-majoor, 1 kapitein-adjutant, 1 kapitein-kwartiermeester, 1 chirurgyn-majoor, 1 tamboer-majoor, 4 eerste handwerkslieden, geweermaker, kleedermaker, schoenmaker en slobkousenmaker, en 14 muzikanten. De staf van ieder bataillon bestond uit 11 hoofden, te weten: 1 luitenant-kolonel, 1 luitenant-adjutant, 1 luitenant-kwartiermeester, 1 aide-chirurgijn, 2 chirurgijns-elèves, 1 adjudant-onder-officier, 1 korporaal-tamboer, 1 geweermaker, 1 kleedermaker en 1 schoenmaker; eene kompagnie bestond uit 71 hoofden, te weten: 3 officieren, 6 onder-officieren, 8 korporaals, 1 pijper, 2 tamboers en 51 manschappen, waaruit berekend kan worden, dat een regiment sterk was 1974 hoofden. De garnizoen- of depôt-bataillons bestonden reeds volgens het dekreet van 18 Julij 1806 niet meer.

Ieder regiment kavallerie was sterk 752 hoofden en 527 paarden, verdeeld in vijf eskadrons of tien kompagnien; de staf van een regiment bestond uit 22 hoofden en 17 paarden, te weten: 1 kolonel, 1 majoor, 2 luitenant-kolonels, 1 kapitein-adjutant, 1 kapitein-kwartiermeester, 1 luitenant-kwartiermeester, 2 luitenant-adjutants, 1 kapitein-instructeur, 1 luitenant-instructeur, 1 chirurgijn-majoor, 1 aide-chirurgijn, 2 chirurgijns-elèves, 1 trompetter-majoor, 1 paarden-arts en 3 meesters handwerkslieden: zadelmaker, stangenmaker, geweermaker, kleedermaker en laarzenmaker, welke niet bereden waren; een kompagnie bestond uit 73 hoofden en 51 paarden, te weten: 4 officieren, 6 onder-officieren, 8 korporaals, 1 hoefsmid, 2 trompetters en 52 ruiters, voor welke maar 50 paarden aangehouden werden.

Onze pogingen om de verdere geschiedenis van het Hollandsche leger, gedurende het vierjarig bewind van den koning van Holland, volledig te beschrijven, zijn vruchteloos geweest; de aantekeningen omtrent de opgevolgde veranderingen in de samenstelling en sterkte van hetzelfde, die ons welwillend zijn medegedeeld, hebben wij zoo wel onvolledig als onze eigene bevonden; men zou, na daartoe bekomene bewilliging, de menigvuldige dekreten en kabinets-orders, voor zoo veel zij aanwezig zijn, uit 's Rijks archief moeten kunnen ligten, en dan

nog was men weinig gevorderd, daar sommige dier verordeningen nooit of slechts gedeeltelijk zijn uitgevoerd geworden. Wij moeten ons derhalve tot de volgende algemeene schetsen bepalen.

De 7000 man gardes hebben nooit voltallig kunnen gemaakt worden, hoezeer de koning gemagtigd was, om uit de regimenten Fransche infanterie, in soldij van Holland, de noodige officieren, onder-officieren en verdere manschappen tot het samenstellen van zijne garde te trekken, en zelfs de matrozen van eenige oorlogs-vaartuigen bij de garde te voet zijn ingelijfd geworden. De staven der regimenten, bataillons en kompagnien, zoo wel van de garde als van de infanterie van linie, zijn wel in 1807 bijkans voltallig geweest, zoo als de gedrukte naamregisters der officieren en onder-officieren van de gardes en der officieren van het leger in het algemeen aanwijzen, maar de verdere manschappen hebben steeds grootendeels ontbroken.

Eene garde, bijkans een derde gedeelte van het geheele leger uitmakende, kon, wegens de kostbaarheid derzelve (1) en den treurigen toestand van 's lands geldmiddelen, op den duur geen stand houden. De garde, zoo wel te paard als te voet, heeft dan ook, gedurende het vierjarig bestaan van het koninkrijk Holland, bijkans aanhoudende *reorganisatiën* en ver-

(1) De traktementen en soldijen der gardes waren bepaald als volgt: bij de garde te voet, voor een kolonel f 5500, een groot-majoor f 4500, luitenant-kolonel f 4000, kapitein f 2400, eersten luitenant f 1500, tweeden luitenant f 1200 's jaars; wijders per dag, een sergeant-majoor f 1, sergeant en fourier 85 centen, korporaal 50 centen, tamboer, halvemaanblazer, pijper, grenadier of jager 37½ cent, regiments-kind 18½ cent. Bij de garde te paard, een kolonel f 6000, groot-majoor f 4800, luitenant-kolonel f 4500, kapitein f 3000, eerste luitenant f 2000, tweede luitenant f 1800 's jaars; wijders per dag, een opperwachtmeester f 1,25, wachtmeester en fourier f 1, brigadier 60 centen, trompetter 75 centen, kurassier of hussaar 45 centen, regiments-kind de helft. Bij de rijdende artillerie van de garde, de luitenant-kolonel f 4000, een kapitein f 3200 en overigens gelijk bij de garde te paard.

Bij de troepen van linie waren de traktementen en soldijen, over het algemeen, gelijk aan de tegenwoordige.

Voor de kosten der kleeding en uitrusting, werd aan de garde te voet f 1 en aan de garde te paard f 3,36 per man in de week op de monsterrollen geleden, doch de bepaling van dat *équipement-geld* was op geene berekeningen gegrond, en werd geheel ontoereikende bevonden. Toen de garde in 1810 Holland verliet om zich naar Parijs te begeven, had zij niet alleen aanzienlijke sommen meer uit de schatkist ontvangen dan haar volgens de monsterrollen toekwam, maar was daarenboven overladen met schulden aan fabrikanten en leveraars.

minderings ondergaan, en reeds in 1807 werd het regiment grenadiers en het regiment jagers vereenigd en tot een regiment gardes te voet gevormd, bestaande uit twee bataillons grenadiers en een bataillon jagers. Bij de keur-kompagnien of kompagnien adelborsten, waren de officieren en onder-officieren gelijk gesteld aan een graad hooger dan dengenen waarin zij dienst deden, terwijl de adelborsten gelijk waren gesteld aan den graad van sergeant, doch volgens het dekreet van 1 Maart 1807 genoten de officieren slechts eene jaarlijksche toelage van f 100, en de onder-officieren en adelborsten eene verhooging van soldij van 2 stuivers daags; weldra echter werden effectieve luitenant-kolonels als kapiteins, effectieve kapiteins als eerste luitnants, enz., bij de kompagnien adelborsten aangesteld. De onder-officieren genoten echter geen officiers-traktement, vóór dat zij op eene inspectie, welke door den koning in het voorjaar van 1807 in het 's Gravenhaagsche maliebaansveld werd gehouden, daarover hadden geklaagd; van toen af aan genoten alle die onder-officieren het tweede luitnants-traktement der garde, doch vermits daardoor een sergeant van de adelborsten f 1200, en derhalve f 500 's jaars meer traktement genoot dan een eerste luitenant van de infanterie van linie, die maar f 900 had, zoo kon zulks geen stand houden, en alle de onder-officieren der adelborsten werden in het laatst van datzelfde jaar op pensioen gesteld.

Eene kompagnie onder-officieren-elèves was aan de garde verbonden; deze kweekelingen strekten tot aanvulling der openvallende onder-officiers-plaatsen, met behoud nogtans van den titel van sergeant- of fourier-elève.

Van de Duitschers die zich bij de garde te voet bevonden, werden zeer doelmatig bijzondere kompagnien gevormd.

Van de nog overige ingelijfde Fransche soldaten, waarvan het getal door het vragen en bekomen van hun ontslag veel verminderd was, werden twee kompagnien karabiniers te voet gevormd, die met de adelborsten, welke van het regiment garde te voet afgescheiden werden, een bijzonder korps onder het bevel van een kolonel uitmaakten.

Later werd het regiment garde te voet verminderd op twee bataillons, en bekwam toen weder de benaming: regiment grenadiers der garde. In het laatst van 1809 is echter een zwak depôt-bataillon daarbij gevoegd.

De garde te paard onderging weinig minder veranderingen in sterkte en samenstelling. Volgens de dekreten van 4 en 18 Julij 1806, bestond er maar een regiment kavallerie der garde van 5 eskadrons, waarvan 2 kurassiers en 3 hussaren. Volgens het dekreet van 1 Maart 1807 waren er twee regimenten, als één kurassier van 2 eskadrons, sterk met den staf 414 man en 577 paarden, en één hussaren van 3 eskadrons, ter sterkte met den staf van 610 man en 557 paarden. Later zijn die

twee regimenten weder te zamen gevoegd geweest, onder de vorige benaming van garde te paard, bestaande gedeeltelijk uit kurassiers en gedeeltelijk uit hussaren, terwijl eindelijk in het jaar 1809 het regiment in het rood gekleed en veranderd werd in ligte kavallerie. In het begin van het jaar 1810 werd een korps lijfwachters van den koning gevormd, onder wier kleine equipments-stukken zich een zeker getal paren witte zijden kousen bevonden, om binnen in het paleis dienst te doen. De officieren dezer lijfwacht waren genaamd schildknapen; de eerste schildknaap, of kapitein van 's konings lijfwacht, moest, volgens een bijzonder dekreet, de ORIFLAMME dragen, wanneer dezelve in gewigtige omstandigheden zou worden ontrold.

Wat verder het leger betreft, werd in de eerste plaats de artillerie, waarvan wij hier voren slechts ter loops hebben kunnen gewagen, met de genie vereenigd, en de organisatie derzelve bij een nader afzonderlijk dekreet vastgesteld, waaronder ook de pontonniers en mineurs begrepen waren, welke bij een opgerigt bataillon artillerie-werklieden te Delft werden ingelijfd, en alzoo ophielden te bestaan.

De regimenten infanterie waarbij de staven, zoo als hiyvooren is aangemerkt, in 1807 voor drie bataillons hadden bestaan, werden weldra weder op twee bataillons terug gebragt.

Er werd een Zeeuwsch legioen gevormd, bestemd om voortdurend in Zeeland garnizoen te houden, bestaande uit twee bataillons van het 5de regiment infanterie en eenige andere troepen.

Er werd eene kompagnie veteranen voor de garde en eenige kompagnien veteranen voor het overige van het leger opgerigt.

Van eene menigte jongelingen uit de wees- en armenhuizen (hun getal heeft eenmaal omtrent 4000 bedragen) werden korpsen militaire kweekelingen gevormd, de jongste die nog geene wapenen konden dragen, waren pupillen genaamd, en in den Haag op het Binnenhof vereenigd; zij waren in grijze buisjes gekleed en gewapend met houten sabels; de oudere waren gewapend en droegen de witte montering, gelijk het geheele wapen van de infanterie, en werden vélites genaamd. Aanvankelijk was aan elk bataillon der garde eene kompagnie vélites verbonden, weldra werden zij daarvan afgescheiden om een afzonderlijk korps te worden, onder den naam van legioen vélites. Alle de pupillen van het Binnenhof werden later bij het legioen vélites gevoegd.

Een bataillon Israëlieten werd opgerigt, en de manschappen daartoe voornamelijk uit de achterhoeken der Jodenbuurt te Amsterdam opgehaald; hetzelfde werd echter ontbonden voor dat het voltallig was.

Een nieuw regiment kavallerie werd opgerigt, hetwelk groene rokken en roode broeken zou dragen, het is echter slechts gedeeltelijk tot stand gekomen.

In de laatste tijden werd ieder regiment infanterie vermeerderd met een zwak depôt, en de oprigting bevolen van negen bataillons vrijwilligers, doch mangel aan laatstgemelden verhinderde de uitvoering van dat bevel.

Den 11den Julij 1810 trok de Fransche maarschalk hertog van Reggio (1) aan het hoofd der Fransche troepen binnen Amsterdam. Alle de aangelegde werken van verdediging rondom die hoofdstad werden verlaten, en daarentegen de binnengerukte Fransche soldaten door hunne wapenbroeders, de soldaten der Hollandsche garde, op de Osjesmarkt op gebraden ossenvleesch onthaald.

De garde vertrok weldra naar Parijs. Het schoone regiment grenadiers, hetwelk keizer *Napoleon* bij zekere gelegenheid in het openbaar *la gloire de la Hollande* noemde, werd het 2de regiment grenadiers der Fransche keizerlijke garde, en behield deszelfs witte montering, zoo men zeide ten genoeg van H. M. de keizerin *Marie Louise*, omdat het Oostenrijksche leger in het wit gekleed is. Het regiment ligte kavallerie-garde werd met lansen gewapend, en als een regiment lancers ook in de keizerlijke garde opgenomen. De rijdende artillerie werd insgelijks bij de Fransche keizerlijke garde gevoegd. De compagnie veteranen van de garde bleef te Amsterdam, om het paleis te bewaren, van welke taak zij zich in de maand November 1813, hoezeer tot een geheel ander einde dan hare bestemming was, loffelijk heeft gekweten.

Het overige van het Hollandsche leger, hetwelk zich toenmaals grootendeels binnen 's lands bevond, als zijnde in 1809 uit Duitschland terug ontboden, gelijk ook de brigade die zich sedert het jaar 1808 in Spanje bevond, bestaande uit twee bataillons infanterie, twee eskadrons hussaren en eene divisie rijdende artillerie, welke wij niet vergeten moeten, daar zij Neêrlands krijsroem in dat afgelegen gewest loffelijk gestand heeft gedaan, werd bij het Fransche leger ingelijfd als volgt:

Van de infanterie werden gevormd de 123ste, 124ste, 125ste en 126ste regimenten Fransche infanterie. De Hollandsche kavallerie werd het 14de regiment Fransche kurassiers, de hussaren het 11de Fransche regiment van dat wapen. Aan de compagnie veteranen werden de vestingen langs den Boven-Rijn tot garnizoen aangewezen. De artillerie te voet werd het 10de Fransche regiment van dat wapen, terwijl de rijdende artillerie werd ingelijfd.

De velites waren, volgens het keizerlijk dekreet omtrent de inlijving der Hollandsche troepen bij het Fransche leger, bestemd om als kajuit-jongens, *des moussets*, op de oorlogsschepen geplaatst te worden, doch zoodra *Napoleon* deze wel ge-

oefende jongelingen te Parijs onder de wapenen gezien had, veranderde hij van wil, en vormde van hen, met bijvoeging van eenige duizende Fransche jongens, het wel bekend geworden regiment pupillen (1).

Van dit tijdstip af, het einde van het jaar 1810, had alzoo het Nederlandsche leger opgehouden te bestaan; drie jaren later, bij de herrijzing van hetzelfde, is een nieuw tijdperk voor de geschiedenis ontstaan, hetwelk tot ons tegenwoordig bestek niet behoort.

J. H. KESMAN,
Generaal-Majoor.

Reeds eenigen tijd geleden, hadden wij ons aan den, door ons hoog geschatten, generaal-majoor *Kesman* gewend, om eenige bijzonderheden de Oude Armee betreffende in te winnen. Met welwillendheid heeft de generaal aan dit ons verzoek, in weêrwil van ZHedGestr. menigvuldige administrative bezigheden, voldaan, en het is aan die welwillendheid dat onze lezers het bovenstaande belangrijke artikel verschuldigd zijn. Met hiervoor openlijk onze innige erkentenis te betuigen, voldoen wij aan een onzer aangenaamste pligten.

De Redactie.

Aan de Redactie!

Uit de 2de rubriek der Verscheidenheden van N°. 11 (Mei 1837), zoude men moeten opmaken, dat men bij de opleiding onzer jonge infanterie-soldaten, de oude wijze, om dezelve jaarlijks eenige patronen op de schijf te laten verschieten (zonder dat een doeltreffend onderwijs dit had voorafgegaan) nog steeds slaafsch volgde. Het zal dus niet ondienstig zijn, om uwe lezers in kennis te brengen, hoedanig deze instructie sedert eenen geruimen tijd bij eene der divisien van ons leger is ingevoerd. Welligt zal men met den bevelhebber dier divisie van oordeel wezen, dat, even als bij het onderwijs onzer artilleristen te velde, de infanterist een voorbereidend onderwijs moet erlangen, geschikt om de vrees weg te nemen, dat er bij het werkelijk verschieten van eenige patronen op de schijf nuttelooze munitie-verspillingen plaats hebben.

Deze oefening is, bij de onderscheidene divisien van het le-

(1) Thans nog in leven en kommandeur der Nederlandsche militaire Willems-orde.

(1) Terwijl dit stuk ter perse lag, is N°. 12 van het Vde Deel van dit Tijdschrift uitgekomen, hetwelk, bladz. 251 en volg., een meer omstandig geschiedverhaal van dit regiment bevat.